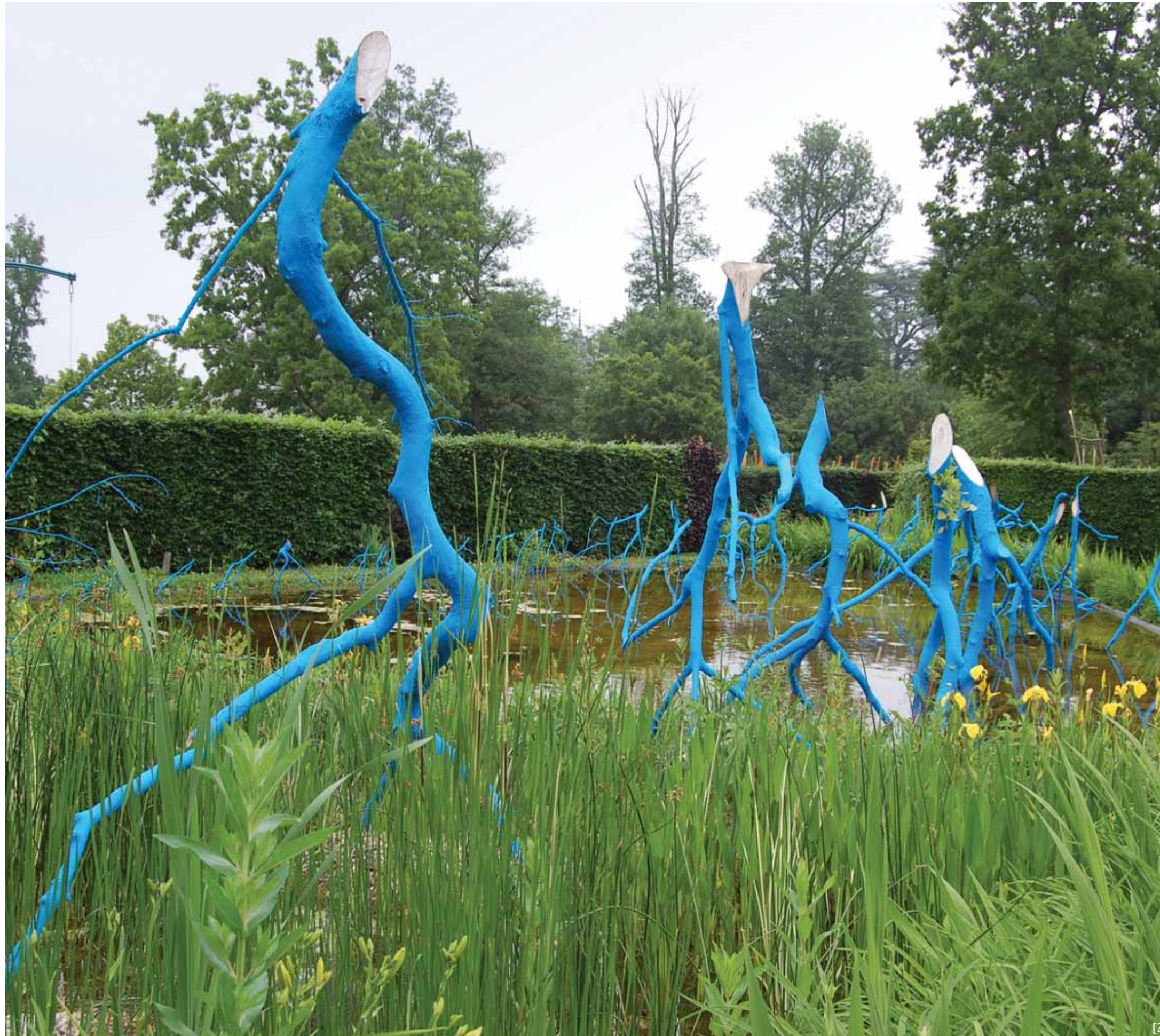

בנין ודיר | 217

פסטיבל גנים בנושא "ניידות",
התקיים בעמק הלואר, ומהווה אתגר
ומקור השראה לאדריכלי נוף
ומעצבים

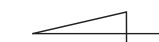
גן בתנועה

כתבה וצילמה: הדס צוק - אגרונומית ומתכננת נוף

שומון, שעל גדות נהר הלואר (Chaumont-sur-Loire) היא טירה מכוצרת מהמאה ה-15, אחת מני רבות, הפזורות לאורך הנהר, החוצה את העמק רחב הידיים הקרוי על שמו. אבל, בניגוד לגנים מצועזעים ומוקפדים, בסגנון הבארוק הצרפתי האופייני לרוכן, מוקדש חלק ניכר מהפארק, שמקיף את טירת שומון, לפסטיבל גנים בינלאומי, המתקיים מאז שנת 26. 1992 חלקות בשטח של 240 מ"ר כל אחת, הופכות לגנים מעוצבים, מפתיעים ומלאי השראה, שמשקפים את המציאות העכשווית, תוך שימוש ברעיונות מקוריים ובחומרים חדשים. מעבר ליופי, גן עם רעיון הוא בהכרח מעניין ומאתגר יותר. ה"מאמץ" לפרש את כוונות המתכנן מגביר את הסקרנות והעניין של המבקר, ומעשיר את חווית הטיול בגן. מדי שנה נקבע נושא מרכזי בנושאי סביבה וחברה, שמהווה מקור השראה ואתגר לאדריכלי נוף ומעצבים בתחום האמנות החזותית מכל העולם. בניגוד לתערוכות אחרות בעולם, תערוכה זו פתוחה לקהל במשך כחצי שנה, מסוף אפריל ועד לאמצע אוקטובר (19.10.08-30.4).

תערוכת 2007 הוקדשה לנושא "מוביילים- גנים לעולם בתנועה", כאשר גני התצוגה נועדו לשקף עולם, שנמצא בתנועה ובתהליכי השתנות, האנשים בו נעים ממקום למקום במהירות רבה יותר, והתקשורת מהירה יותר. בעולם כזה הנוף המקומי עשוי להשתנות כהרף עין, שכן, מעצבים שואבים רעיונות ממקורות שונים ומגוונים יותר, ואמנם, בתחום אמנות הגנים, כמו בשאר מקצועות העיצוב, ניידות היא מקור ליצירתיות ולחידושים.

העיקרון, גן הנוי הוא מקום, שמרכיביו הבסיסים - מים, רוח, אדמה וצמחייה, יוצרים שינוי מתמיד, ותנועה בלתי פוסקת: הצמחים מטפסים לשמיים, העשב נע ברוח והזרעים מופצים למרחקים. הגנים בפסטיבל נועדו להראות לקהל צורות תנועה רבות, שקיימות הטבע. יש תנועות ברורות מאליהן, כמו זרימת מים, נדידה של חולות או אנשים. יש תנועות, שאינן מורגשות כמעט, כמו הלוחות הטקטוניים של כדור הארץ, הזמן, ניידות של צמחים ברחבי העולם, ואפילו שינוי בית הגידול של צמחים מאדמה למצע מנותק בגינות גג ובמיכלים.

[5]

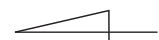
[3]

הפילוסופיה אומרת, שלמרות שחיינו מתנהלים במהירות גבוהה, אין זה הופך אותנו לאדוני הזמן

"גן העצים הכחולים", יצירה של צוות אמנים חזותיים ממשרד עיצוב צרפתי (EBSG Architectes), היווה נקודת מוקד בולטת במיוחד בשטח התערוכה. הרעיון שבסיסו הוא: עץ נטוע במקומו מסמל שורשיות וקביעות, אבל, ענף גדול, שנשבר ממנו, מזכיר לפעמים תנועה של אדם הולך: טור של ענפים צבועים בתכלת זוהר בגדלים משתנים, שיקף רגע קסום, על-טבעי, בו העצים כושפו, כמו באגדות הקוסם מרלין, והפכו לאנשים כחולים, שצועדים לעבר מציאות טובה יותר. תמונת הנוף גילתה "עצים/אנשים כחולים", שעוזבים את היער בצעידה עורפית, ונבלעים בתוך בריכת ההשתקפות, והעניקה לצופים תחושה של צפייה במעשה קסמים תוך כדי התרחשותו.

הגירה ותנועה של אנשים בעולם היוותה השראה למתכנני הנוף מהעיר ליל, שתכננו את "גן המוזאיקה" בעיר. בתערוכה הם תיארו את התהליך שקדם לתכנון בגן שנקרא "העלים שעל השביל": המתכננים נפגשו עם נציגי קהילות המהגרים בליל, ושמעו מהם על הגנים בארצות מוצאם, במטרה ליצור גן, שיבטא את המורשת שעזבו, ויענה על משאלות ליבם. גן התצוגה בתערוכה היה ביטוי למסע אל ארץ חדשה ולתהליך של הסתגלות ומיזוג תרבויות. מצד אחד, החלומות להכות שורש במולדת החדשה ולהשתלב בה, ומאידך הגעגועים למורשת עברם.

שביל פתלתל מקורה בזרדים הוביל למרכז הגן, תוך שהוא מאפשר הצצה אל הגן המרכזי דרך פתחי הצצה ומעוטר בפוסטרים של תמונות מהגרים עם תיאור חלומותיהם על גן. השביל נפתח אל רחבה גדולה, המסמלת את כיכר העיר, ובה פסל מוזאיקה דמוי עץ, שעל ענפיו תלויות דמויות התושבים החדשים. העץ, מלאכותי ונטול שורשים, ולמרגלותיו "גינות ניידות" שתולות בתוך...מזוודות. גזעים כרותים צבעוניים, כמו שאר מרכיבי הגן, סימלו את המורשת שנגדעה, ואת הרצון והקושי להכות שורשים במקום החדש.

[4]

[7]

[6]

[8]

עץ נטוע במקומו מסמל שורשיות, דבר קבוע. אבל, ענף גדול, שנשבר ממנו, מזכיר לפעמים תנועה של אדם הולך

מטרת המתכנן של גן "רוח במפרשים" הייתה "להיות בגן בתנועה, ולהיות התנועה שבגן". סדינים, התלויים לייבוש ונעים ברוח, היוו השראה לגן, העשוי מיריעות בד גמיש, המורכבות על עמודים, ומשמשות כערסלים או נדנדות. העשב מתחת, שנע ברוח, מקנה תחושה של ספינה השטה על פני המים. גן "זניט", שתוכנן על-ידי המעצבים היפניים (Takano Landscape Planning), מבטא את רעיון הנצחיות בסגנון יפני. הפילוסופיה שבבסיס רעיון הגן הזה אומרת, שלמרות שחינו מתנהלים במהירות גבוהה, אין זה הופך אותנו לאדוני הזמן. לזמן קצב התנהלות עצמאי. ההדגמה נעשתה דרך מקורות שונים של תנועה בטבע. האלמנט המרכזי בגן היו עמודי העץ האדומים, שהוצבו במעגל כדי להטיל צללים ארוכים, שנעים לאורך היום, להוציא את הרגע בו השמש נמצאת בזניט. תכנון הגן בצורת ספירלה וכן זרימת המים הדגישו אף הם את התנועה בגן.

הגן "עצים מפלסטיק באדמה לא יציבה", תוכנן ע"י קבוצת תלמידים מביה"ס הגבוה ללימודי ארכיטקטורה בליון. הגן נועד להדגים פערים עצומים בין סוגי תנועה שונים על פני כדור הארץ. דרך מפגש בין תנועה מתמדת, איטית וכמעט לא מורגשת של לוחות פני כדור הארץ, עם התנועה המיידית של אנשים, סחורות, כסף ומידע. ברווחים, שבין לוחות כדור הארץ צמח לו יער של עצים עם עלים אדומים מפלסטיק. כאשר טיילו המבקרים על פני הלוחות הנעים, נמתחו הכבלים, שחוברו לעצים מהפלסטיק, והניעו את העלים המלאכותיים, שהתערבבו עם העלים האמיתיים. הניגודיות בצבעוניות, בין האדום והירוק משכה את העין, והוסיפה דרמה וחיות לגן.

שליטת הצופה במראה הנוף ויצירת תמונות נוף משתנות היוו רעיון מרכזי במספר תצוגות:

בתחום אמנות הגנים, כמו בשאר מקצועות העיצוב, ניידות היא מקור ליצירתיות ולחידושים

"הגן המקוטע" ביטא עולם, שבו תנועה מהירה וצורך בעמידה בלוחות זמנים, גורמים לאדם לזיכרון סלקטיבי. במציאות היומית שלנו אנו חולפים במהירות על פני נוף, וקולטים רק שברי מראות, המורכבים מצבעים, מרקמים או ריחות. בגן התצוגה הוצבה בין אזור הישיבה לערוגות הגן מחיצה מחולקת למקטעים, שמסתובבים על ציר. פתיחה וסגירה של "החלונות" אפשרה למבקר ליצור לעצמו תמונת נוף משתנה, מעין "נוף סלקטיבי", ובכך לקבוע אילו זיכרונות "ייקח" מהגן.

המתכננים של גן "1001 נופים", קוריאני וצרפתי, שאבו את השראתם מנופים של שדות אורז, דיונות ומאמנות קינטית. כ-500 עציצים, צבעים במקטעים של כחול, אדום וצהוב, סודרו ב-8 מפלסים במטרה ליצור תמונות נוף משתנות של צורות וצבעים, בהתאם למיקומו של המבקר בגן.

הצוות האמריקאי היחיד בתערוכה היו מיטניק, רודייר והיקס, שנשלחו לתערוכה על-ידי המגזין ו-Garden Design. הם תכננו גן, שמזמין את המבקרים לטייל ולגלות בעצמם באיזה אופן לנוע בגן ולחוות אותו. הגן, שנקרא "Etant donne...un jardin", על-שם יצירה של אמן הדאדא מרסל דושאן (Marcel Duchamp) היה מעין מחווה לאמן האוונגרד הצרפתי, שיצר בניו-יורק במאה הקודמת, ויצירותיו היו מלאות אבסורד והומור (יצירתו האחרונה של דושאן הייתה מיצג שניגלה לצופה דרך חור הצצה כדלת עץ). הגן היה מורכב מרצועה צרה וצפופה של צמחייה ירוקה בלב שטח חשוף, ונראה כמו "גן נייד", שיכול להתאים לגינת-גג או למגרש חנייה. היה זה גן-טיול ובו... "אופק נייד": במרכז הגן הוצבו שתי מראות נגדיות, וכיניהן שני עצים, משטח מים רדודים וצמחים פורחים. בהצצה אל תוך המראות התגלה גן אינסופי, ובו נהר שופע בתוך שדירה של עצים ופרחים. גם בגן זה נראה, שהמתכננים חשבו כיצד למסגר את הנוף ואיזה תמונת נוף תיחרט בזיכרון. כמו כן, התקיימו מעברים רבים בין פורמאלי לחופשי, בין עושר וחשכנות, בין קבוע לארעי. התערוכה הבאה תיפתח באפריל 2008 בנושא "גנים לשיתוף" (Des jardins en partage/Sharing gardens). רעיון השיתוף קשור למודעות הגוברת לשונות בין המינים (Biodiversity) ולשימורם, ולהדגשת חשיבות השיתוף בין האדם והטבע. רעיון השיתוף יכול גם להתייחס לגן, שמכנס לתוכו אנשים לצורך אינטראקציה ביניהם, ומעודד שיתוף בחוויות ובידע.

אני משוכנעת שרעיון חשוב זה מהווה השראה למגוון עיצובים וסוגי גנים שהולכים ומוקמים בימים אלה בשטח הפסטיבל. אני כבר סקרנית... ■

למידע נוסף: אתר התערוכה: www.chaumont-jardins.com